

Det dobbelte curriculum

© Sten Clod Poulsen, Slagelse, 2015, www.laeringiskolen.dk, version 150429. (Må gerne citeres med angivelse af kilden).

Det "dobbelte curriculum" betyder i min begrebsverden, at det faglige indhold er den ene søjle og de fagrelevante læringskompetencer er den anden søjle i et komplet curriculum. I komplette læreplaner. Det er to sider af samme "stykke papir", nemlig faglig læring. Hvis ikke eleverne besidder relevante læringskompetencer *kan de ikke lære noget uanset hvor godt læreren fremlægger sin faglige viden*. De kan ikke "få fat" i fagets elementer.

Disse to søjler er grundlaget for mere avancerede arbejdsformer – tværfaglighed, projektarbejde mm.

Læringskompetencer

"Læringskompetencer" er den viden og "know how", som skal beherskes for at være i stand til selvstændigt at gennemføre læring af det faglige indhold i undervisningen. Læringskompetencer er *læringsfaglighed*. Her går "at lære at lære" fra at være en floskel og fra at være en tilfældig individuel ressource til at være et specifikt og væsentligt element i undervisningen for alle. Tidligere er der brugt betegnelser som "læseteknik", "notatteknik" og siden "studieteknik/studiemetoder" og med gymnasireformen "studiekompetencer", men disse

læringskompetencer er jo begrænset til de boglige fag. Andre fag – på fx erhvervsskoler og sundhedsuddannelser - kan kræve helt andre læringskompetencer.

Tidligere var traditionen den, at kun undervisningens faglige indhold var beskrevet i læseplaner og målbeskrivelser. Det bidrog til den sociale frasortering – den sociale ulighed - fordi det var lettest for elever og kursister fra boglige veluddannede familier hjemme at få vejledning i hvordan de skulle tage fat på læringen.

Med studievejledningens udvikling blev elever og kursister tilbudt en generel, utilstrækkelig (og ikke fagspecifik), alt for kortvarig og teoretisk undervisning i "almen studieteknik". Men allerede i 1970 vidste man i den pædagogiske forskning, at undervisning i studieteknik skulle være fagspecifik og at den skulle være baseret på strukturerede træningsøvelser.

Helheden af det faglige curriculum og det læringsfaglige curriculum kalder jeg "det dobbelte curriculum": Undervisningens faglige indhold og undervisningen i elevens og kursisters læringskompetencer er to sider af samme stykke papir. Hvis vi skal løfte læringsresultaterne.

I de senere årtier er der gradvist blevet formuleret forventninger til elevens og kursisters læringskompetencer. Med gymnasireformen tog denne udvikling fart og der er i gymnasie- og HF kredse skrevet mange tekster, som handler om, hvordan eleverne skal tilegne sig det faglige stof. Bevæger man sig ud i andre skoleformer er det meget forskelligt, om dette læringshåndværk er beskrevet. Mange gange, når jeg har præsenteret "det dobbelte curriculum" på pædagogiske dage har lærerne set undrende på mig. De har oftest ikke læringshåndværket på begreb. Og når jeg observerer undervisning er det stadig sådan at det er yderst sjældent at lærere direkte træner elevens og kursisters

læringskompetencer. De bruger næsten 100% af undervisningstiden på den faglige søjle i undervisningen.

Det er et fremskridt at få formuleret den ”palet” af læringsmetoder, som elever og kursister har brug for til læring af bestemte fag. Her begynder ”det dobbelte curriculum” at tage form. Men det er stadig mange steder en stor overraskelse at den enkelte faglærer skal træne elever og kursister i, hvordan man lærer fx naturvidenskabelige fag, fremmedsprog mv.

Tiden til træning

Tiden til træning af læringskompetencer er i realiteten ikke tænkt ind i de faglige læseplaner og det betyder, at det tager al lærerens tid, blot at gennemgå det krævede faglige stof. Det forekommer mange lærere som en ny overvældende opgave parallelt – dvs. i intervaller i fagundervisningen – at træne læringskompetencer, som passer til faget. Ordet ”træning” er ikke tilfældigt. Læringsfaglighed handler både om intellektuel *viden* om læring og om en række *praktiske fremgangsmåder* til brug ved læringen. Den vigtigste læringskompetence er *viden om læring*, men denne viden kan ikke omsættes i praktisk læringsvirksomhed uden træning. Følgen af den manglende skoling i læringskompetencer er, at den uretfærdig social arv fortsætter usvækket. Det gælder i dag mere end nogensinde før at succes i skolen har betydning for det senere arbejdsliv. Elever med svage læringskompetencer er handicappet fra starten.

Forudsætningen for at den enkelte lærer kan begrunde at der bruges undervisningstid på begge dele er, at begge ”søjler” er beskrevet i det curriculum, det faglige pensum, som skal tilegnes.

Den sociale arv hvad angår skolegang kan kun brydes effektivt, hvis elever og kursister bliver trænet systematisk i at lære undervisningens faglige

indhold: I timerne, i lektielæsningsværksteder, hjemme og andre steder (fx biblioteker). Nogle har brug for meget lidt træning. Andre har brug for ganske omfattende træning.

Nedenfor ses en model over ”det dobbelte curriculum” med tilføjelse af nogle nærtliggende problemstillinger: Højniveaupædagogikken hhv. forberedelse af næste afsnit i skolegange hhv. overgangen til erhvervsarbejde.

Tillige har jeg tilføjet en koncentreret tekst om træning af læringskompetencer.

Modellen er et forslag til tidsfordeling i et undervisningsforløb af en vis varighed. Modellen indebærer at det i mange tilfælde vil give et læringsmæssigt fremskridt hos elever, kursister og studerende hvis man afsætter en væsentlig del af tiden til træning i fagrelevante læringskompetencer. De mere selvstændige læringsformer er først mulige når grundlæggende fagkundskaber og grundlæggende læringskompetencer er etableret. Det fjerde element i modellen er en forberedelse til næste fase: Videregående skolegang, uddannelse eller arbejde.

En bredere argumentation for modellen kan ses hos Poulsen, S.C. [Tilegnelse af boglige fagkundskaber](#), (Se downloads) i ”Prolog” side 7-13.

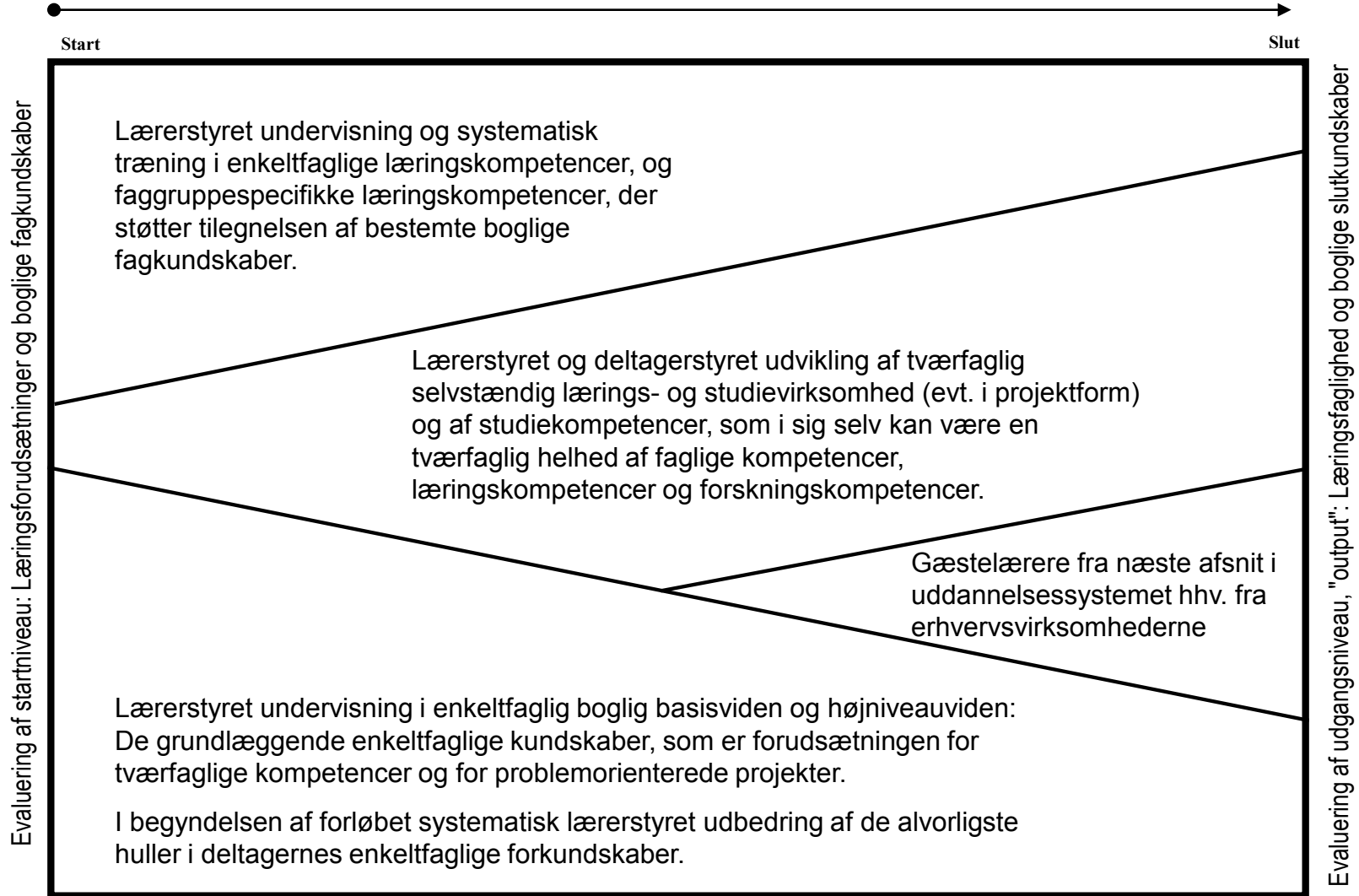
Selv om principperne i modellen mange steder i uddannelsessystemet er erkendt betyder det ikke, at undervisningen og træningen i fagrelevante læringskompetencer uden videre kan sættes i værk. Ofte mangler helt enkelt konkrete bud på *hvad*, der er en ”fagrelevant læringskompetence” hvilket vil sige at elever og kursister selv må finde ud af det. Nogen kan få eksperthjælp hjemme andre får ingen hjælp.

Man kan bede faglærere afklare indbyrdes, hvad er er basale og videregående fagrelevante læringskompetencer. Der er imidlertid den

Det dobbelte curriculum

3

Progressionen i et skoleår, en studieperiode, et uddannelsesmodul og lignende



Figur 0.1 version 150122, s. 8 i: Poulsen, S. C. Tilegnelse af boglige fagkundskaber. Slagelse: MetaConsult Forlag, 2006, 300 s.



vanskelighed, at faglærere a) er særligt personligt engageret i faget, hvad man ikke uden videre kan gå ud fra at elever og kursister er, og b) at de ikke længere kan huske hvilke læringskompetencer de brugte dengang de begyndte – i skoletiden – at lære faget, og endeligt c) at mange lærere ikke har nogle begreber og dermed ingen analytiske strategier hvormed de kan udkrystallisere de fagrelevante læringskompetencer. Men en delvis farbar vej er helt enkelt at spørge faglærerne om, hvilke læringselementer elever og kursister har sværest ved – igen er det blot ikke det samme som en konkret afgrænsning af de nødvendige læringskompetence, fordi disse går forud for de læringsresultater, som lærerne tager stilling til.

En anden mulighed er at interviewe elever og kursister. Der er nogle ting de kan fortælle – i deres eget sprog – fordi de er så tæt på ”førstegangslæring” af bestemte fag og fagelementer. De mangler imidlertid ligesom lærerne relevante begreber og analytiske tilgange.

I tilfælde af, at elever og kursister faktisk kan indkredse en fagrelevant læringskompetence er det vigtigt at være opmærksom på, om det er særligt interesserede og/eller særligt højt begavede personer. I så fald kan det være, at også de for længst har glemt, hvad der skulle til da de startede på at lære faget. Og elever hhv. kursister med mindre interesse og svagere begavelsesressourcer har måske brug for andre læringskompetencer for at opnå vellykket læring.

Det ses, at et stædigt, langsigtet udviklingsarbejde er nødvendigt kombineret med kortlægning af, hvad der allerede findes – fx på det gymnasiale trin – af bud på konkrete fagrelevante læringskompetencer.

Et sådant langsigtet udviklingsarbejde må foregå i et tæt samarbejde med pædagogiske forskere, fagdidaktikere og konsulenter for at tilføre de begreber, den viden og de analytiske arbejdsformer, som er nødvendige.